

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
سبقت مالی

شماره: ۸۹/۱۷۳۷۷۲
تاریخ: ۱۳۸۹/۰۸/۱۰
پوست: دارد

جهت اطلاع مدیران عامل محترم کلیه بانک‌های دولتی، غیردولتی، شرکت دولتی پست بانک و مؤسسه اعتباری توسعه ارسال گردید.

با سلام و احترام؛

پیرو نامه‌های شماره مب/۱۲۱۸۰۴ مورخ ۱۳۸۷/۱۲/۱۴ و مب/۱۳۷۷۷ مورخ ۱۳۸۸/۱/۲۹ به پیوست «آئین‌نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط» مصوب یکهزار و یکصد و هجدهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۷/۲۷ شورای پول و اعتبار جهت اجرا ایفاد می‌گردد.

یادآوری می‌نماید به موجب مصوبه فوق‌الذکر، آیین‌نامه صدرالاشاره پس از گذشت شش ماه از تاریخ صدور این بخشنامه لازم‌الاجراء می‌باشد لذا آئین‌نامه مصوب مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۵ شورای پول و اعتبار در این خصوص (موضوع بخشنامه شماره مب/۱۹۶۴ مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۹) پس از گذشت شش ماه از تاریخ صدور این بخشنامه کان‌لم‌یکن تلقی می‌گردد.

خواهشمند است دستور فرمایند، مراتب به کلیه واحدهای ذی‌ربط آن بانک/مؤسسه اعتباری

ابلاغ و بر حسن اجرای آن نظارت به عمل آید. ۵۵۶۰۲۱/چ

پیوست: ۷ برگ

اداره مطالعات و مقررات بانکی

مرفضی سناک

۳۸۳۱-۲

امیرحسین امین‌آزاد

۳۸۱۶

تهران - بلوار میرداماد - شماره ۱۴۴، تلفن: ۲۴۹۵۱

صفوحه پستی: ۷۱۷۷/۱۵۸۷۵، فاکس: ۶۶۷۲۵۶۷۴، سایت اینترنتی: www.cbi.ir

«آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط»

ماده ۱- هدف:

به منظور حفظ سلامت نظام بانکی، پیشگیری از تبدیل مؤسسه اعتباری به منبع تأمین مالی ترجیحی برای اشخاص مرتبط با آن و به تبع آن کاهش مخاطرات ناشی از اعطای/ ایجاد تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط با مؤسسه اعتباری، آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط که از این پس به اختصار "آیین نامه" نامیده می شود، تصویب می گردد.

ماده ۲- مبنای قانونی:

بند ۵ از ماده ۱۴، بند ۴ از ماده ۳۴ و مواد ۴۳ و ۴۴ قانون پولی و بانکی کشور مصوب تیرماه ۱۳۵۱.

ماده ۳- تعاریف:

۳-۱- مؤسسه اعتباری: شخص حقوقی است که با مجوز بانک مرکزی به انجام عملیات بانکی مبادرت می نماید. بانکها از مصادیق مؤسسات اعتباری می باشند.

۳-۲- عملیات بانکی: عبارتست از دریافت هرگونه سپرده از عموم و به کارگیری آن در قالب اعطای اعتبار و تسهیلات.

۳-۳- بانک مرکزی: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

۳-۴- دارایی ها: از نظر این آیین نامه، دارایی های مؤسسه اعتباری مشتمل بر "تسهیلات و تعهدات" به اشخاص مرتبط می باشد.

۳-۵- تسهیلات و تعهدات: از نظر این آیین نامه، عبارت "تسهیلات و تعهدات" شامل اقلام ذیل است:

۱- تسهیلات: شامل اقلام دارایی های مؤسسه اعتباری در بالای خط ترازنامه بوده، موارد ذیل را

در برمی گیرد:

- تسهیلات اعطایی اعم از جاری، غیرجاری، ریالی و ارزی؛
- تسهیلات اعطایی بین بانکی؛
- بدهی مشتریان در حساب بدهکاران موقت؛
- بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی پرداخت شده؛

- بدهکاران بابت ضمانت نامه‌های پرداخت شده؛
  - بدهکاران بابت کارت‌های اعتباری پرداخت شده؛
  - تسهیلات از محل حساب ذخیره ارزی؛
  - بدهکاران بابت اعتبارات اسنادی و بروات ارزی مدت‌دار اعم از
(Finance, Refinance, Deferred Payment ...)
  - پیش‌پرداخت بابت اموال خریداری شده عقود؛
  - اموال خریداری شده بابت عقود؛
  - کار در جریان جعاله؛
  - خرید دین (شامل اسناد و بروات و اخواستی).
- ۲- تعهدات:** شامل اقلام زیر خط ترازنامه در مورد تعهدات ریالی و ارزی بابت موارد ذیل است:
- ضمانت نامه‌ها، کارت‌های اعتباری و انواع اعتبارات اسنادی دیداری و مدت‌دار؛
  - ظهرنویسی اسناد تعهدآور؛
  - تضمین اوراق مشارکت صادره و تعهدات بابت مانده سهام پذیره‌نویسی شده؛
  - تعهدات مشتریان بابت قراردادهای منعقدہ معاملات؛
  - بروات اسنادی ارزی مدت‌دار قبولی‌نویسی شده.
- تبصره ۱:** تسهیلات و تعهدات شامل تسهیلات اعطایی و تعهدات ایجاد شده از طریق شعب خارجی مؤسسات اعتباری کشور نیز می‌گردد ولی تسهیلات از محل وجوه اداره شده را در بر نمی‌گیرد.
- تبصره ۲:** در محاسبه خالص تسهیلات؛ سود سال‌های آینده، وجوه دریافتی مضاربه و حساب مشترک مشارکت مدنی منظور نمی‌شود. برای محاسبه خالص تعهدات نیز لازم است پیش‌دریافت نقدی اخذ شده بابت اعتبارات اسنادی از میزان تعهدات کسر گردد.

۶-۳- اشخاص مرتبط: اشخاص حقیقی و حقوقی هستند که به واسطه‌ی مالکیت، مدیریت و یا نظارت بتوانند به‌طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر تصمیم‌گیری‌های اعتباری و سرمایه‌گذاری مؤسسه اعتباری اعمال کنترل نموده و یا نفوذ قابل ملاحظه‌ای داشته باشند به‌گونه‌ای که بتوانند مؤسسه اعتباری را تبدیل به منبع تأمین مالی ترجیحی خود نموده و بدین ترتیب منافع مؤسسه اعتباری، تحت‌الشعاع منافع اشخاص مذکور قرار گیرد. اشخاص مرتبط به شرح زیر می‌باشند:

- ۱- مدیران مؤسسه اعتباری مشتمل بر اعضای هیأت مدیره و هیأت عامل، مدیر عامل، قائم مقام مدیر عامل؛
- ۲- حسابرس مستقل و بازرس قانونی مؤسسه اعتباری؛
- ۳- سهامداران حقیقی که به طور انفرادی و یا به همراه بستگان^۱ خود، مالکیت و یا کنترل حداقل ۱٪ از سهام مؤسسه اعتباری را دارا باشند.
- ۴- بستگان اشخاص حقیقی ردیف‌های ۱، ۲ و ۳؛
- ۵- سهامداران حقوقی که بی‌واسطه و یا با واسطه (تا دو سطح)، مالکیت و یا کنترل حداقل ۱٪ از سهام مؤسسه اعتباری را دارا باشند.
- ۶- شخص حقوقی که سهام یا سرمایه آن متعلق به اشخاص مرتبط موضوع بندهای ۱ تا ۵ فوق است، به گونه‌ای که اشخاص مرتبط مذکور قادر به تعیین حداقل یک عضو هیأت مدیره در آن شخص حقوقی باشند.
- ۷- شخص حقوقی که بخشی از سهام یا سرمایه آن بی‌واسطه و یا با واسطه (تا دو سطح) متعلق به مؤسسه اعتباری است، به گونه‌ای که مؤسسه اعتباری قادر به تعیین حداقل یک عضو هیأت مدیره در آن شخص حقوقی باشد.
- ۸- شخص حقوقی که اشخاص مرتبط موضوع بندهای ۱ تا ۴ فوق، دارای مناصب مدیریتی (عضو هیأت مدیره و هیأت عامل، مدیر عامل و قائم مقام مدیر عامل) در آن شخص حقوقی باشند.
- ۹- شخص حقوقی که به همراه مؤسسه اعتباری، بخشی از سهام یا سرمایه آنها تحت تملک شخص حقوقی دیگری است، به گونه‌ای که شخص حقوقی اخیرالذکر قادر به تعیین حداقل یک عضو هیأت مدیره در مؤسسه اعتباری و شخص حقوقی مذکور باشد.

ماده ۴- تعیین حدود:

- ۴-۱- حد فردی: نسبت مجموع سرمایه پرداخت شده^۲ و اندوخته^۳ مؤسسه اعتباری به خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص مرتبط نباید کمتر از ۷۰ برابر باشد. به عبارت دیگر حداکثر خالص

۱- "بستگان" در این آیین نامه مشتمل بر پدر، مادر، همسر، فرزند، افراد تحت تکفل، خواهر و برادر می‌باشد.
 ۲- "سرمایه پرداخت شده" در این آیین نامه عبارت است از سرمایه ثبت شده مؤسسه اعتباری در مرجع ثبت شرکت‌ها.
 ۳- "اندوخته" در این آیین نامه شامل اندوخته قانونی و اندوخته‌های دیگر می‌باشد.

تسهیلات و تعهدات به هر شخص مرتبط نباید از ۱/۴۳٪ مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

$$\frac{\text{مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته}}{\text{خالص تسهیلات و تعهدات به هر شخص مرتبط}} \geq 70$$

تبصره ۱: در محاسبه حد فردی اشخاص حقوقی موضوع ردیف ۷ بند ۶-۳ ماده ۳، قیمت تمام شده سهام این اشخاص در جمع خالص تسهیلات و تعهدات اشخاص مذکور منظور می‌گردد.

تبصره ۲: حد فردی تسهیلات و تعهدات به هر یک از اشخاص مرتبط موضوع این آیین‌نامه، از جمع خالص تسهیلات و تعهدات وی به مؤسسه اعتباری حاصل می‌شود، لیکن تعهدات هر شخص پس از اعمال ضرایب تبدیل مندرج در بند ۲-۵ آیین‌نامه کفایت سرمایه، در جمع مذکور ملحوظ می‌شود.

تبصره ۳: حد فردی مندرج در این ماده برای اشخاص حقیقی جزء ۴ بند ۶-۳ (اشخاص حقوقی و شرکتهای متعلق به آنها) ۰/۷۵٪ (هفتاد و پنج صدم درصد) خواهد بود.

۴-۲- حد جمعی: نسبت مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته مؤسسه اعتباری به مجموع خالص تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط نباید کمتر از ۴ برابر باشد. به عبارت دیگر حداکثر خالص مجموع تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط نباید از ۲۵٪ مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته مؤسسه اعتباری تجاوز نماید.

$$\frac{\text{مجموع سرمایه پرداخت شده و اندوخته}}{\text{خالص مجموع تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط}} \geq 4$$

۴-۳- هرگونه تسهیلاتی که مؤسسه اعتباری به اشخاص ردیف ۱ بند ۶-۳ ماده ۳ اعطاء می‌نماید (نظیر مسکن، ضروری، اضطراری و ...)، در حدود فردی و جمعی منظور می‌گردد.

ماده ۵- رویه یکسان:

۵-۱- نرخ سود و کارمزد، مدت زمان بازپرداخت، دوره تنفس، وثایق دریافتی، انواع وجه التزام و سایر شرایط مربوط به تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط - به استثناء موارد مذکور در بند ۳-۴ - باید مطابق با رویه معمول در خصوص سایر مشتریان مؤسسه اعتباری (اشخاص غیرمرتبط) باشد.

۵-۲- تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید قبلاً به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری برسد.

۵-۳- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری می‌تواند اختیار تصمیم‌گیری در خصوص تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط، با مبالغ کمتر از یک میلیارد (۱,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال را به سایر مراجع ذی‌ربط مؤسسه

اعتباری تفویض نماید. استفاده از اختیارات این بند، به موجب دستورالعملی خواهد بود که در آن به مواردی نظیر؛ ساز و کار مربوط به تصویب و اعطاء تسهیلات و ایجاد تعهدات، شرایط احراز مراجع تصمیم‌گیری، شرایط اعطای تسهیلات و ایجاد تعهدات و مدت تفویض اختیار، اشاره شده باشد. دستورالعمل مذکور باید به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری برسد.

تبصره ۱: بانک مرکزی می‌تواند در صورت لزوم، اقدام به تغییر سقف مذکور در بند ۳-۵ این ماده نماید.

تبصره ۲: واحد حسابرسی داخلی مؤسسه اعتباری موظف است هر شش ماه یک‌بار گزارشی از عملکرد تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط (مشمول بر میزان و صحت آن)، موضوع بند ۳-۵ این ماده را به هیأت مدیره مؤسسه اعتباری گزارش نماید.

۴-۵- جلسات تصمیم‌گیری هیأت مدیره و سایر مراجع ذی‌ربط مذکور در بند ۳-۵ این ماده، برای اعطاء/ ایجاد تسهیلات و تعهدات به اشخاص مرتبط باید بدون حضور اشخاص مرتبط ذی‌نفع آن تسهیلات و تعهدات، برگزار شود.

۵-۵- مؤسسات اعتباری علاوه بر موارد فوق ملزم به رعایت مفاد ماده ۱۲۹ قانون تجارت نیز می‌باشند.

ماده ۶- نحوه نظارت داخلی:

۱-۶- هیأت مدیره مؤسسه اعتباری موظف است ظرف مدت یک‌ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، واحد سازمانی ذی‌ربط برای اجرایی کردن آن (ترجیحاً واحد حسابرسی داخلی) را تعیین نموده و مراتب را نیز به بانک مرکزی اعلام نماید. واحد سازمانی مذکور باید نسبت به جمع‌آوری اطلاعات اشخاص مرتبط موضوع ردیف‌های ۱ تا ۹ بند ۶-۳ ماده ۳ این آیین‌نامه اقدام نماید.

۲-۶- واحد سازمانی موضوع بند ۱-۶، موظف است اطلاعات موضوع بند ۱-۶ این ماده را به کلیه شعب، واحدهای اعتباری و سایر مراجع ذی‌ربط مؤسسه اعتباری جهت اجرا، ابلاغ نماید.

۳-۶- شعب، واحدهای اعتباری یا سایر مراجع ذی‌ربط مؤسسه اعتباری موظف هستند به محض اعطای تسهیلات به/ یا ایجاد تعهدات برای هریک از اشخاص مرتبط موضوع بند ۶-۳ ماده ۳ این آیین‌نامه، نسبت به ارسال اطلاعات آن به واحد سازمانی موضوع بند ۱-۶ اقدام نمایند.

۶-۴- واحد سازمانی موضوع بند ۱-۶، موظف است ظرف مدت زمانی سه ماه پس از ابلاغ این آیین‌نامه، اقدام به ایجاد یک بانک اطلاعاتی حاوی اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط به صورت تجمعی و به تفکیک هر یک از آنها نماید.

۶-۵- واحد سازمانی موضوع بند ۱-۶، موظف به کنترل و حصول اطمینان از صحت عملیات مؤسسه اعتباری در راستای اجرایی کردن مفاد این آیین‌نامه می‌باشد.

ماده ۷- گزارش‌دهی:

۷-۱- مؤسسه اعتباری مکلف است فهرست اشخاص مرتبط (موضوع بندهای ۱ تا ۹ ردیف ۶-۳) و نوع ارتباط و نسبت آنها با مؤسسه اعتباری را پس از طی دوره گذار و در هر بار تغییر برای بانک مرکزی ارسال نماید.

۷-۲- مؤسسه اعتباری موظف است در اجرای مفاد این آیین‌نامه، نسبت به تدوین دستورالعمل اجرایی داخلی مشتمل بر واحد یا واحدهای سازمانی مسئول انجام کار، روش‌های انجام کار، نحوه ارتباط، تبادل و گردش اطلاعات مابین واحدهای سازمانی و... اقدام نماید.

دستورالعمل اجرایی مذکور باید به تصویب هیأت مدیره مؤسسه اعتباری رسیده و نسخه‌ای از آن برای بانک مرکزی ارسال گردد.

۷-۳- مؤسسه اعتباری موظف است هر سه ماه یکبار اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط را براساس فرمی که بانک مرکزی ارائه خواهد نمود، تکمیل و به بانک مرکزی ارسال نماید. تبصره- بانک مرکزی می‌تواند در صورت لزوم مقاطع کوتاه‌تر از سه‌ماه را نیز برای گزارش‌دهی تعیین نماید.

ماده ۸- افشاء:

مؤسسه اعتباری موظف است در یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی خود، اطلاعات مربوط به جزئیات تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط را به صورت یک بند مجزا، افشاء نماید.

ماده ۹- مجازات:

۹-۱- تخلف از حد فردی مقرر در ماده ۴ این آیین‌نامه، موجب اعمال مجازات‌های انتظامی موضوع ماده ۴۴ قانون پولی و بانکی کشور می‌شود.

۲-۹- مؤسسه اعتباری که از حد جمعی مقرر در ماده ۴ این آیین نامه تجاوز نموده باشد به استناد بند ۵ از ماده ۱۴ و ماده ۴۳ قانون پولی و بانکی کشور مکلف به پرداخت مبلغی معادل ۱۲٪ در سال نسبت به مبلغ مورد تخلف می باشد. مبلغ مذکور هر سه ماه توسط بانک مرکزی محاسبه و از حساب مؤسسه اعتباری متخلف نزد بانک مرکزی، برداشت می گردد. در صورت لزوم، رویه مربوط به برداشت مبلغ مذکور از حساب بانک متخلف به تصویب بانک مرکزی می رسد.

۳-۹- مؤسسات اعتباری موظف به رعایت کامل این آیین نامه می باشند. هیأت انتظامی بانکها موضوع ماده ۴۴ قانون پولی و بانکی کشور به پیشنهاد بانک مرکزی می تواند مؤسسه اعتباری را که از اجرای کامل این آیین نامه خودداری کرده یا نسبت به ارسال اطلاعات ناقص یا اشتباه اقدام کرده باشد برحسب میزان و یا اصرار بر ادامه تخلف، به طور موقت یا دائم از انجام بعضی امور بانکی منع نماید.

ماده ۱۰- دوره گذار:

مؤسسه اعتباری موظف است ظرف شش ماه پس از ابلاغ این آیین نامه، وضعیت خود را با مفاد آن و حدود مذکور در ماده ۴ تطبیق دهد.

ماده ۱۱- گزارش به شورای پول و اعتبار:

بانک مرکزی موظف است یک سال پس از دوره گذار و سپس در مقاطع زمانی یک ساله، گزارش عملکرد مؤسسات اعتباری در خصوص اجرای این آیین نامه را به شورای پول و اعتبار ارایه نماید.

ماده ۱۲- مقررات منسوخ:

“آیین نامه تسهیلات و تعهدات اشخاص مرتبط” موضوع مصوبه مورخ ۱۳۸۲/۱۱/۲۵ شورای پول و اعتبار، پس از دوره گذار منسوخ می شود.

این آیین نامه در ۱۲ ماده و ۸ تبصره در یک هزار و یکصد و هجدهمین جلسه مورخ ۱۳۸۹/۷/۲۷ به تصویب شورای پول و اعتبار رسید و پس از دوره گذار، لازم الاجرا است.